

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2003:6

Alkoholirikokset

Tiivistelmä lausunnoista

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2003:6

Alkoholirikokset

Tiivistelmä lausunnoista

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2003

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-093-8
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
19.3.2003

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) EU-lainsäädäntösihteeri Leena Leikas	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
	Toimeksiantaja Oikeusministeriö Lainvalmisteluosasto	
	Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Alkoholirikokset, Tiivistelmä lausunnoista		
Julkaisun osat Johdanto Yleistä lausuntopalautteesta Yksityiskohtaiset lausunnot Ehdotuksesta lausunnon antaneet		
Tiivistelmä Oikeusministeriö on valmistellut ehdotuksen rikoslain alkoholirikoksia koskeviksi säännöksiksi. Uudistus on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Ehdotus luovutettiin oikeusministeriölle 26.10.2001. Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot 37 viranomaiselta, järjestöltä ja muulta asiantuntijataholta. Lausuntoja saatiin 32. Lausuntotiivistelmä sisältää oikeusministeriön ehdotuksen ja siitä lausunnoissa esitetyt keskeiset kannanotot. Itse ehdotus on julkaistu 26.10.2001 oikeusministeriössä nimellä Alkoholirikokset.		
Avainsanat: (asiasanat) Rikosoikeus, rikoslaki, alkoholilaki		
Muut tiedot Yhteyshenkilö oikeusministeriössä: Lena.Andersson@om.fi		
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2003:6	ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-096-2
Kokonaissivumäärä 22	Kieli Suomi	Hinta
Jakaja Oikeusministeriö, lainvalmisteluosasto		Luottamuksellisuus Julkinen
Kustantaja Oikeusministeriö		

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
19.3.2003

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) EU-lagstiftningssekreterare Leena Leikas	Typ av publikation Sammandrag av utlåtanden	
	Uppdragsgivare Justitieministeriet, lagberedningsavdelningen	
	Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Alkoholbrott. Sammandrag av utlåtanden (Alkoholirikokset, Tiivistelmä lausunnoista)		
Publikationens delar Inledning, allmänt om remissvaren, detaljerade utlåtanden, förteckning över dem som yttrade sig om förslaget		
<p>Referat</p> <p>Justitieministeriet har berett ett förslag till bestämmelserna om alkoholbrott i strafflagen. Reformen är en del av totalreformen av strafflagen. Förslaget överlämnades till justitieministeriet 26.10.2001.</p> <p>Ett utlåtande om förslaget begärdes av 37 myndigheter, organisationer och andra sakkunniga. Det inlämnades 32 utlåtanden.</p> <p>Sammandraget innehåller justitieministeriets förslag och de centrala ställningstagandena som framfördes om förslaget i utlåtandena. Förslaget gavs ut vid justitieministeriet 26.10.2001 under namnet Alkoholbrott.</p>		
Nyckelord Straffrätt, strafflag, alkohollag		
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) Kontaktperson vid justitieministeriet Lena.Andersson@om.fi		
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2003:6	ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-096-2
Sidoantal 20	Språk finska	Pris
Distribution Justitieministeriet, lagberedningsavdelningen		Förlag Justitieministeriet
Sekretessgrad offentlig		

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	3
1. YLEISTÄ LAUSUNTOPALAUTTEESTA	4
1.1. Yleistä	4
1.2. Ehdotukset, alkoholiverotus ja yleinen alkoholipolitiikka.....	4
1.3. Ehdotettuja lisäyksiä ja muutoksia	5
2. RIKOSLAIN MUUTTAMINEN, YKSITYISKOHTAISET LAUSUNNOT.....	6
2.1. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta (2a luku).....	6
2.2. Elinkeinorikoksista (30 luku).....	6
2.3. Alkoholirikoksista (50 a luku).....	7
3. ALKOHOLILAIN MUUTTAMINEN, YKSITYISKOHTAISET LAUSUNNOT	12
3.1. Hallussapito ja kuljetus	12
3.2. Ohjaus, valvonta ja seuraamukset (8 luku)	12
LIITE 1 ANNETUT LAUSUNNOT ALKOHOLIRIKOKSIA KOSKEVISTA UUDISTUSEHDOTUKSISTA	18

OIKEUSMINISTERIÖ
Lainvalmisteluosasto

Oikeusministeriön 5.6.2000 asettama työryhmä valmisteli hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen rikoslain alkoholirikoksia koskeviksi säännöksiksi. Uudistus on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Ehdotus luovutettiin oikeusministeriölle 26.10.2001.

Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot 37 viranomaiselta, järjestöltä ja muulta asiantuntijataholta. Lausuntoja saatiin 32.

Oheiseen lausuntotiivistelmään on kerätty oikeusministeriön ehdotuksesta lausunnoissa esitetyt keskeiset kannanotot. Itse ehdotus on julkaistu 26.10.2001 oikeusministeriössä nimellä Alkoholirikokset. Tiivistelmän on laatinut maaliskuussa 2003 EU-lainsäädäntösihteeri Leena Leikas.

ALKOHOLIRIKOKSIA KOSKEVIEN SÄÄNNÖSTEN UUDISTAMINEN: **Lausuntotiivistelmä**

1. Yleistä lausuntopalautteesta

1.1. Yleistä

Lähes kaikki lausunnonantajat katsoivat, että vanhentuneiden alkoholirikossäännösten uudistaminen ja selkeyttäminen on tarpeellista. Samoin rikoslain kokonaisuudistuksen periaatteiden mukaista säännösten keskittämistä rikoslakiin kannatetaan. Useimmat lausunnonantajat kannattivat ehdotusta pääosiltaan, vaikka joitakin säännöksiä pidettiin vaikeaselkoisina ja joihinkin kohtiin esitettiin lisäyksiä. Yleisesti ottaen lausunnonantajien suhtautuminen ehdotukseen oli myönteinen.

1.2. Ehdotukset, alkoholiverotus ja yleinen alkoholipolitiikka

VM/vero-osasto toteaa, että alkoholin tuontirajoitusten muuttuminen vuoden 2004 alusta luki- en sekä Viron liittyminen Euroopan Unioniin helpottaa ja lisää alkoholijuomien saatavuutta, määrää ja kulutusta Suomessa. Vaikka tuontirajoitusten laajennukset koskevatkin verotusta, tullevat ne ainakin alkuvaiheessa merkitsemään myös alkoholirikoksina rangaistavien tekojen lisääntymistä. Tämä tulee huomioida uusien säännösten voimaantuloajankohdasta päätettäessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus katsoo, että erityisesti vuosina 2003 ja 2004 odotettavissa olevien ongelmien vuoksi tulisi harkita luvattomasti myydyn alkoholi-juoman ostajaan kohdistettavia seuraamuksia. Lisäksi ehdotuksen perusteluissa pitäisi tuoda esiin myös se, että alkoholiverotus sekä vähittäismyyntimonopolin säilyttäminen eivät ole ainoastaan valtiontalouteen liittyviä seikkoja, vaan myös kansanterveyden edistämiseen pyrkiviä keinoja.

Suomen hotelli- ja ravintolaliitto ry:n mielestä työryhmä on tehnyt juridisesti ja lainsäädäntö-teknisesti huolellista työtä, mutta mietinnössä ei ole lainkaan arvioitu alkoholipolitiikassa ja alkoholikäyttäjätymisessä tapahtuneita muutoksia 1980- ja 1990-luvuilla. Mietinnössä olisi tullut arvioida myös alkoholiveron tasoa sekä verotuksen vaikutusta taloudellista rikollisuutta lisäävänä tekijänä.

Päivittäistavarakauppa ry toivoo, että työryhmä olisi selvittänyt miten ammattimaista alkoholirikollisuutta torjuttaisiin alkoholirikossäännösten avulla rajojen avautuessa ja alkoholiveron samalla pysyessä korkeana. Myös Oy Alko Ab:n roolia tukkumyyjänä ja alkoholijuomien markkinoijana ja välitystoiminnan harjoittajana olisi tullut selvittää lakiuudistuksen tarpeiden kannalta.

A-klinikkasäätiön mielestä nyt ehdotetun uudistuksen taustaksi olisi tarvittu laajempaa alkoholi- ja yhteiskuntapoliittista tarkastelua. Nyt laaja-alainen arviointi on jätetty tekemättä ja uusia avauksia ja linjanvetoja on vältetty. Esitys on siten melko lakitekninen. Alkoholipoliittisia perusteita olisivat esimerkiksi ajatus, että joukkomittainen alkoholilain vastainen teko on vakavampi kuin yksilötasolla tehty, oikeushenkilön suorittamana kyseiset teot ovat vakavam-

pia kuin yksilön teot, säännöksissä on oltava mukana kohtuullisuutta, jota arvioitaessa on otettava huomioon sosiaalisesti syrjäyttävät vaikutukset ja sanktiot tulisi nähdä osana laajaa alkoholipoliittista kokonaisuutta.

Länsi-Suomen lääninhallitus sekä *Päivittäistavarakauppa ry* esittävät, että hallinnollisten seuraamusten ja rikosseuraamusten suhdetta ja vaikutusta toisiinsa tarkasteltaisiin periaatteellisella tasolla hallituksen esityksen perusteluosassa.

1.3. Ehdotettuja lisäyksiä ja muutoksia

Ikärajasäännökset

Tullihallitus pitää ongelmallisena EU:n tullittomuusasetuksen ja kansallisten lakien eriäviä ikärajasäännöksiä. Tullittomuusasetuksen mukaan alkoholijuomia saavat tullittomasti tuoda maahan 17 vuotta täyttäneet henkilöt. Oluen tullittomuudelle ei ole ikärajaa. Kansalliset hallussapitosäännökset kieltävät juomien maahantuonnin alle 20- ja mietojen osalta alle 18-vuotiailta henkilöiltä. Lisäksi minkään alkoholijuoman valmisteverottomalle tuonnille ei ole asetettu ikärajoja. Tullihallitus toivookin asiantilan selventämistä alkoholilain muutoksella siten, että ikärajoista säänneltäisiin laissa.

Väärin henkilöpapereiden käyttäminen

Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääninhallitukset sekä *Suomen hotelli- ja ravintolaliitto ry* ja *Päivittäistavarakauppa ry* toivovat, että uudistuksen yhteydessä säädettäisiin rangaistavaksi väärin tai toisen henkilön henkilötodistuksen käyttäminen pyrittäessä alaikäisenä ostamaan tai nauttimaan alkoholijuomia. Tämä voitaisiin tehdä lisäämällä esimerkiksi alkoholilain 50a §:n 4 momenttiin uusi 5) kohta seuraavasti:

5) erehdyttää 14 § 1 tai 2 momentin tai 21 § 1 momentin mukaista luvanhaltijaa tai luvanhaltijan henkilökuntaan kuuluvaa taikka järjestyksenvalvojaa antamalla väärän henkilötiedon.

”Limuviinujen” hallussapidon rangaistavuus

Länsi-Suomen lääninhallitus ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus katsovat, että ns. ”limuviinujen” hallussapidosta tulisi nykyiseen tapaan edelleen rangaista, toisin kuin mitä työryhmä on ehdottanut. Alkoholilakia voitaisiin muuttaa niin, että myös kyseiset juomat luettaisiin alkoholijuomiksi. Tällaisten juomien anniskelu ja myynti alaikäisille olisi uudistuksen jälkeenkin rangaistavaa, ja näin ollen on loogista että myös hallussapito olisi edelleen kielletty alle 18-vuotiailta.

Alkoholielinkeinon valvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ja *Suomen Hotelli- ja ravintolaliitto ry* kiinnittävät huomiota ongelmaan, joka syntyy, kun anniskeluluvanhaltijan ostot ja myynnit eivät suoraan kirjaudu valvontarekisteriin. Näin luvanhaltijat voivat ostaa alkoholia esimerkiksi vähittäismyyntipaikasta tai toisen luvanhaltijan numerolla. Mikäli kaikki ostot olisi rekisteröity, voitaisiin paremmin puuttua kirjanpidon ohi tapahtuvaan myyntiin. Tämän osalta on mahdollisesti tulossa muutos alkoholilakiin ja muutoksen vaikutus rangaistussäännöksiin tulee tällöin myös harkittavaksi. *S.H.R. ry.* ja *Päivittäistavarakauppa ry* ehdottavatkin uutena alkoholirikoksena rangaistavaksi muiden kuin alkoholielinkeinorekisteriin luvanhaltijan lupanumerolla kirjattujen alkoholijuomien käyttöä alkoholielinkeinossa myynti- ja anniskelutarcoituksiin.

A-klinikkasäätiön mielestä olisi perusteltua selvittää, tulisiko myös viranomaisvalvonnassa esiintyvät laiminlyönnit määritellä alkoholirikkomuksiksi tai alkoholirikoksiksi laiminlyöntien vakavuusasteesta riippuen. Vastaavia sanktioituja valvontavelvoitteita on asetettu mm. myymälänhoitajille, myyjille ja järjestysmiehille.

2. Rikoslain muuttaminen, yksityiskohtaiset lausunnot

2.1. Sakosta, muuntorangeistuksesta ja rikesakosta (2a luku)

9 § *Rikesakkorikkomukset*

Rikesakko voidaan määrätä myös jätelaisissa (1072/1993) säädetyn roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta taikka alkoholilaisissa (1143/1994) säädetyn tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ja *Kotkan käräjäoikeus* kannattavat rikesakon soveltamisalan laajentamista, erityisesti kun nyt ehdotetut muutokset olisivat yhteneväisiä järjestyslakiehdotuksen kanssa. Alkoholien nauttimiskieltojen rikkomisesta määrättävän seuraamuksen tulee olla sovellettavasta laista riippumatta ankaruudeltaan sama, jos teon moitittavuudessa ei ole eroja.

Myös *Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto* pitää vähäisten rikkomusten siirtämistä rikesakkomenettelyyn hyväksyttävänä. *Keskusrikospoliisi* katsoo, että esityksessä on kattavasti huomioitu käytännön muutostarpeet laajentaa rikesakon soveltamisalaa koskemaan eräitä vähäisiä alkoholilain vastaisia tekoja.

SM/poliisiosasto pitää rikesakkoa ongelmallisena seuraamuksena alkoholirikkomuksista. On epätodennäköistä, että yleisesti alkoholirikkomuksiin syyllystyneillä olisi varallisuutta, josta sakko voitaisiin ulosmitata eikä muuntorangeistus tule kyseeseen rikesakon osalta. Rikesakkojen periminen muodostuisi käytännössä mahdottomaksi, joten rangaistus jäisi toimimattomaksi eikä sillä saavutettaisi lain tarkoittamia tavoitteita.

2.2. Elinkeinorikoksista (30 luku)

1 § *Markkinointirikos*

Markkinointirikoksesta tuomitaan myös se, joka markkinoi alkoholijuomaa alkoholilain (1143/1994) 33 §:n vastaisesti.

A-klinikkasäätiö katsoo, että alkoholien lainvastaisesta mainonnasta voitaisiin sanktioida nyt ehdotettua yhden vuoden vankeutta ankaramminkin. Nykyisin tupakkalain vastaisesta mainonnasta voidaan tuomita jopa kaksi vuotta vankeutta. Laittomaan alkoholien valmistamiseen houkuttelevien laitteiden mainostamisesta ja markkinoinnista säädettyjä rangaistuksia on nyt esitetty alennettavaksi, mikä ei ole sopusoinnussa yleisten alkoholipoliittisten lähtökohtien kanssa.

Terveystieteiden tutkimuskeskus kannattaa rangaistusasteikon korottamista nuorten suojelemiseksi alkoholimainonnan paineelta. Keskus toivoisi, että rangaistus mainonnasta kohdistettaisiin

siin myös toimintaan, jossa mainonta tai markkinointi suunnataan alaikäisille tai toteutetaan paikoissa, jotka ovat tarkoitettu alaikäisille tai joissa valtaosa osallistujista on alaikäisiä.

Viestinnän keskusliitto ei pidä perusteltuna rangaistusmaksimin nostamista ainoastaan sen vuoksi, että rangaistussäännös saadaan mahtumaan osaksi rikoslakia. Perusteluna tupakan lainvastaisesta mainonnasta säädetty ankarampi rangaistusasteikko ei ole riittävä. Käytännössä ulkomaiset tiedotusvälineet ja televisioyhtiöt voivat mainostaa alkoholituotteita haluamallaan tavalla, koska Suomen alkoholilainsäädäntöä ei niihin sovelleta. Tämä asettaa kansalliset mediat epäedullisempaan asemaan mainostilan tarjoajina kuin ulkomaiset mediat. Näin ollen sananvapaus, tässä kaupallinen sananvapaus, on ulkomaalaisilla laajempi kuin suomalaisilla.

Kotkan käräjäoikeus katsoo, että koska markkinointirikoksen tunnusmerkistössä viitataan alkoholilain 33 §:ään, se tulee aiheuttamaan ongelmia. Nykyisenkaltaisessa sähköisessä tietoyhteiskunnassa mainonnan valvonta alkoholilain 33 §:n tarkoittamalla tavalla on käytännössä mahdotonta, joten alkoholilain kiellon muutosta olisi voitu harkita tässä yhteydessä.

Viestinnän keskusliitto ei näe hyväksyttävänä oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista lainvastaiseen alkoholimainontaan. Työryhmän esitys toisi oikeushenkilön rangaistusvastuun myös muihin kuin kuluttajansuojalain soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin, mikä on tarpeellonta. Nykytila tulisi säilyttää ja ehdotus lisäyksestä rikoslain 30 luvun 1 §:n uudeksi momentiksi tulisi jättää toteuttamatta.

12 § Syyteoikeus

Virallisen syyttäjän on ennen 1 §:n 1 momenttiin perustuvaa markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus antaa lausuntonsa asiassa. Tuomioistuimen on 1 §:n 1 momenttiin perustuvaa markkinointirikosta ja kilpailumenettelyrikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen 1 §:n 2 momenttiin perustuvaa markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista on sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle varattava tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen käsitellessä tällaista asiaa on tuotevalvontakeskukselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

- Ei kommentteja.

2.3. Alkoholirikoksista (50 a luku)

1 § Alkoholirikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
 - 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää,
 - 3) myy, välittää tai muutoin luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää, tai
 - 4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa tai myyntitarkoituksessa alkoholijuomaa taikka laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa,
- alkoholilain (1143/1994) tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti, on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yhteys alkoholilakiin ja sen nojalla annettaviin säännöksiin

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa periaatetta, että käytettävät käsitteet määräytyvät alkoholilainsäädännön mukaan.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää jossain määrin ongelmallisena alkoholirikosten tunnusmerkistöjen kirjoittamista niin, että rangaistava menettely käy ilmi rikoslain sijasta alkoholilaista tai sen nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen mielestä säännöksen kirjoitustapaa tulee selkeyttää niin, että jokainen kansalainen ymmärtää lakia lukiessaan, mikä nimenomainen teko on rangaistavaa.

Tullihallitus toteaa, että oikeuskäytännössä on ollut epäselvyyttä siitä, sovelletaanko alkoholiin liittyviin tekoihin tietyissä tapauksissa veropetossäännöksiä vai alkoholipitoisen aineen salakuljetusta koskevia säännöksiä. Tulli pitää tärkeänä uudistuksena sitä, että maksujen ja verojen laiminlyönteihin vastaisuudessa sovelletaan veropetossäännöksiä alkoholirikossäännösten sijaan. Milloin kyse on väkiviinan maahantuonnista, sovellettaviksi voivat kuitenkin tulla (yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon C 455/88 perustuen) sekä alkoholi- että veropetossäännökset. Rangaistuksen mittaamisessa tulisi tällöin huomioida, että rangaistustaso ei kohoa kohtuuttomasti nykytilanteeseen verrattuna, jolloin tuomitaan vain yhdestä rikoksesta.

Kouvolan hovioikeus katsoo, että olisi tarkoituksenmukaista tämän uudistuksen yhteydessä laajemmin selvittää alkoholiin liittyvien rikosten suhdetta eräisiin muihin rikoksiin ja selvittää lainsäädäntöä, jotta oikeuskäytäntö yhtenäistyisi.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänviraston mielestä esityksestä tulisi käydä ilmi, minkä viranomaisen antamien määräysten rikkomisesta voisi syyllistyä alkoholirikokseen. Määräyksiä antavan viranomaisen ei tulisi olla ministeriötasoa alhaisempi.

Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa ehdotettua syyksiluettavuuden selventämistä.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto ei pidä tarpeellisena säätää alkoholirikosta rangaistavaksi tuottamuksellisena. Työryhmän mietinnöstä ei löydy perusteita tälle muutokselle eivätkä alkoholirikoksen tekotavat sovellu tuottamukselliseen menettelyyn. Dolus eventualis -tasoinen tahallisuus on edelleen riittävä rangaistavuuden edellytys.

Kouvolan hovioikeuden mukaan säännöksen sanamuodolla ei liene tarkoitus muuttaa nykyistä rangaistuskäytäntöä. Mietinnöstä ei kuitenkaan käy ilmi se oikeuskäytäntö, johon törkeän huolimattomuuden saattaminen rangaistavaksi perustuu, ja tämän vuoksi soveltamisohje jää epämääräiseksi. Hallituksen esityksessä tekstin tulisi olla tältä osin perustellumpi.

Helsingin käräjäoikeus muistuttaa, että huumausainerikokset ovat rangaistavia ainoastaan tahallisina eikä alkoholirikoksia voida pitää yhteiskunnan kannalta huumausainerikoksia vakavampana rikollisuutena. Mietinnöstä ei käy ilmi miksi alkoholirikokset tulisi olla rangaistavia myös törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä.

Tullihallitus toteaa, että on mahdollista, että alkoholirikoksen ja törkeän alkoholirikoksen säätäminen rangaistavaksi myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä aiheuttaa sen, että nykyistä useampi henkilö syyllistyisi rangaistavaan tekoon. Rikoslain 50 a § luvun 1 §:n 4 kohdan kielto koskee alkoholilain mukaisten ikärajojen vastaista alkoholijuomien maahantuontia, josta henkilö tuomittaisiin alkoholirikoksesta tahallisuuden tai tuottamuksen perusteella. Veropetoksella maahantuodun alkoholijuoman hallussapito olisi rangaistavaa rikoslain 46 luvun 6 §:n nojalla laittomaan tuontitavaraan ryhtymisenä, mikä puolestaan edellyttää täyttä tahallisuutta eli tietoisuutta veropetoksen tapahtumisesta. Nämä säännökset ovat siten ristiriidassa keskenään syyksiluettavuuden asteen osalta. Tällä ei liene kuitenkaan suurta käytännön merkitystä koska alkoholin maahantuonti on kiellettyä vain silloin, kun alkoholilain 10 §:n ja alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 8 §:n tarkoittamia aikarajoja on rikottu.

Ehdotettuja kirjoitustapoja

Helsingin käräjäoikeuden, Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen mielestä muotoilu on epäselvä ja teksti kokonaisuudessaan vaikealukuinen.

VM/vero-osasto ehdottaa johdantolauseen ja yritystä koskevien kohtien muotoiluksi seuraavaa:

Joka alkoholilain (1143/1994) tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

- 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää,
 - 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää,
 - 3) myy, välittää tai.....,
 - 4).....,
- on tuomittava.....*

Vaihtoehtoisesti tulisi erillisessä momentissa säätää kohdissa 1-3 tarkoitetut tekemuodot myös yrityksenä rangaistaviksi. Tämä keventäisi muotoilua muuttamatta merkitystä.

Helsingin käräjäoikeus ehdottaa muotoiluksi seuraavaa:

Joka oikeudettomasti tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

- 1) valmistaa, tuo maahan, myy, välittää tai muutoin luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa tai
- 2) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa tai myyntitarkoituksessa alkoholijuomaa taikka laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa, on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa mainitun teon yritys on rangaistava.

Yritys

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto katsoo, että alkoholirikoksena tulisi rangaista myös 4-kohdassa mainittujen tekojen yritys, hallussapidon yritystä lukuun ottamatta. Käytännössä on ilmennyt tapauksia joissa laittomasti maahantuotua alkoholia on oltu siirtämässä jatkokuljetusta varten. Tällöin juuri paikalle tullutta lastin vastaanottajaa ei voida syyttää, mikäli hänen tarkoituksenaan on ollut ainoastaan siirtää lasti toiseen paikkaan. Ei voida pitää perusteltuna tällaisen toiminnan jättämistä rangaistussäännösten ulkopuolelle.

3 kohta alkoholin tai väkiviinan myyminen, välittäminen tai muu luovuttaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus toteaa että, alkoholilain 31 §:ssä säädetty kielto välittää alkoholijuomaa ilman palkkiota sellaiselle henkilölle, jolle ei saa myydä alkoholijuomaa. Tämän kiellon rikkominen olisi mietinnön mukaan rangaistavaa ehdotetun 3 kohdan mukaisena muuna luovuttamisena. Ehdotuksen tulkinta vastaa alkoholilain tarkoitusta. Alkoholilain 31 §:ssä ei kuitenkaan ole selkeästi kielletty alkoholijuoman "muu luovuttaminen" alaikäiselle. Tämä tekotapa tulisi lisätä alkoholilain 31 §:ään.

Palvelualojen ammattiliitto ry ei pidä perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan vähittäiskaupan myyjän ja ravintolatyöntekijän alkoholin vähittäismyyntiä koskevien kieltojen rikkominen tulisi arvioitavaksi alkoholirikoksena aikaisemman alkoholirikkomuksen sijasta. Alkoholirikkomuksesta on säädetty seuraamukseksi vain sakkoa, kun taas lievistä alkoholirikoksista voisi seurata sakkoa tai kuusi kuukautta vankeutta. Työntekijöiden rikosoikeudellista vastuuta

ei ole perusteltua lisätä, koska heidän mahdollisuutensa vaikuttaa työn sisältöön ja omiin työskentelyolosuhteisiinsa ovat vähäiset.

Päivittäistavarakaupan liitto katsoo, että alkoholin alaikäisille tapahtuvan myynnin kriminalisointi ei ole tasapainossa yleisen oikeuskäsityksen eikä alkoholilain alaikäisten suojelutavoitteen kanssa. Liitto ehdottaa sen sijaan, että värien henkilötietojen esittäminen samoin kuin alle 18 vuotiaan alkoholijuomien hankinta kriminalisoitaisiin kaikissa teko tavoissaan.

A-klinikkasäätiö toteaa, että alkoholia alaikäisille laittomasti myyvien tai välittävien luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden sanktiointi on ehdotuksessa varsin lievää. Sanktiot ja kontrolli kohdistuvat työryhmän ehdotuksissa liian vahvana alaikäisiin ja alle 20 vuotiaisiin itseensä. Tarkoituksenmukaisempaa olisi arvioida uudelleen sanktiot, jotka kohdistuvat alkoholin myymiseen, välittämiseen ja tarjoamiseen alaikäisille ottaen huomioon Nuorisorikoskomitean suunnitelmat.

Suomen hotelli- ja ravintolaliitto ry:n mielestä perustelujen kohta, jossa siteerataan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettaman alkoholilain 31 §:n välittämiskieltoa pohtineen työryhmän mietintöä ja siinä mainittua esimerkkiä pitopalveluyrittäjästä, joka asiakkaan puolesta hankkii alkoholijuomia järjestettävään juhlaan, tulisi tulkintaongelmien vuoksi poistaa perusteluista. Mainittu esimerkki on joissakin tilanteissa käytännölle ja yleiselle oikeustajulle vieras.

4 kohta laittomasti maahantuodun alkoholijuoman hallussapito ja kuljettaminen

Tuotevalvontakeskus toteaa, että ehdotuksen mukana 4 kohdan kielto koskee vain alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti maahantuodun alkoholijuoman hallussapitoa. Jos alkoholi on tuotu maahan veroja kiertäen, soveltuu tällaisen juoman hallussapitoon ehdotuksen mukaan rikoslain 46 luvun laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskeva säännös. Tuotevalvontakeskus huomauttaa, että satojen litrojen maahantuonti on tulevaisuudessa mahdollista "henkilökohtaiseen käyttöön" ja maahantuojia voi vasta tämän jälkeen päättää myydä varastonsa eteenpäin. Tällainen tilanne sijoittuu veropetoksen ja laittomaan tuontitavaraan ryhtymisen soveltamisalan ulkopuolelle, jolloin "harmaan" alkoholijuoman ostaminen tulee riskittömämmäksi. Matkustajatuonnin vapauttamisen myötä tulisi siten harkita luovuttomasti myydyn alkoholijuoman ostajaan kohdistettavia seuraamuksia.

Alkoholirikosten käsittely yhden tuomarin kokoonpanossa

Kotkan käräjäoikeus katsoo, että tavallisten alkoholirikosten tulisi kuulua yhden tuomarin istunnossa käsiteltäviin juttuihin, kuten lievät alkoholirikoksetkin nyt ehdotuksen mukaan. Jos alkoholirikoksen rangaistusasteikkoa ei tämän mahdollistamiseksi voida muuttaa, uudistus voitaisiin toteuttaa oikeudenkäymiskaaren muuttamisella.

2 § *Törkeä alkoholirikos*

Jos alkoholirikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on suuri määrä alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
 - 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
 - 3) rikoksentehtäjä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai
 - 4) levitetään alkoholijuomaa tai väkiviinaa häikäilemättömällä tavalla
- ja alkoholirikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä alkoholirikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö, Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Helsingin käräjäoikeus ja Suomen asianajajaliitto katsovat, että 4-kohdan maininta "häikäilemättömällä tavalla"

on epätarkka, ja se tulisi määritellä itse säännöstekstissä jollakin tavalla, eikä ainoastaan perusteluissa. Lainkohtaan tulisi ainakin lisätä, kuten törkeässä huumausainerikoksessa, että törkeänä alkoholirikoksena pidettäisiin alkoholijuoman tai väkiviinan levittämistä alaikäisille taikka muuten häikäilemättömällä tavalla.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että sellaiset määritelmät kuin ”suuri määrä” ja ”huomattava taloudellinen hyöty”, ovat tulkinnanvaraisia eikä niitä voida ilmaista täsmällisesti. Niiden täsmäntäminen jää työryhmän esittämällä tavalla oikeuskäytännön varaan. Perusteluja voitaisiin kuitenkin täydentää esittämällä nykyistä oikeuskäytäntöä.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto pitää legaliteettiperiaatteen kannalta kyseenalaisena sitä, että alkoholilain nojalla annettujen määräysten rikkomisesta säädetäisiin rangaistukseksi peräti neljä vuotta vankeutta, mikäli teko katsottaisiin törkeäksi alkoholirikokseksi. Kriminalisointi laajenisi ilman erityisiä perusteluja. Vastaavien muiden lakien perusteella annettujen määräysten rikkomisesta aiheutuu yleensä sakkoja tai enimmillään kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta (esim. tieliikennelain nojalla annettujen määräysten ja työturvallisuusmääräysten rikkominen).

Tullihallitus ehdottaa harkittavaksi, tulevatko huomattavan alkoholimäärän lastin purkaminen tai varastointi riittävästi katetuiksi alkoholin välittämistä ja myyntitarkoituksessa hallusapitoa koskevilla (törkeän alkoholirikoksen) säännöksillä vai tulisiko rikoslain 46 lukuun säätää laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskeva törkeä tekemuoto.

3 § *Lievä alkoholirikos*

Jos alkoholirikos, huomioon ottaen alkoholijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä alkoholirikoksesta sakoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänviraston mielestä lievän alkoholirikoksen rangaistukseksi riittäisi pelkkä sakko, koska käytännössä vankeutta tuskin tuomittaisiin ja teot käsiteltäisiin pääsääntöisesti rangaistusmääräysmenettelyssä.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että eräiden vähäisten tekojen (alkoholipitoisen aineen välittämisrikkomus, alkoholipitoisen aineen välittäminen ilman palkkiota ja alkoholijuomien hallusapitorikkomuksen) kokoaminen lievän alkoholirikoksen tunnusmerkistön alle nostaisi hieinan näiden tekojen rangaistustaso. Hovioikeus oudoksuu perustelua, että vankeuden tuomitsemisen mahdollisuus olisi tarpeen näiden tekojen moitittavuuden osoittamiseksi. Kyseiset teot soveltuisivat moitittavuutensa perusteella alkoholirikkomuksiksi, mutta tarvittavat pakkokeinot huomioon ottaen niiden sisällyttäminen lievän alkoholirikoksen teonkuvaukseen on perusteltua. Koska muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa nykyisten sakonuhkaisten tekojen oikeuskäytäntöä, hovioikeus ei näe ehdotuksessa huomautettavaa.

4 § *Määritelmät*

Alkoholijuomana tai väkiviinana pidetään tässä luvussa alkoholilaisissa (1143/1994) tarkoitettua alkoholijuomaa, väkevää alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Mitä 1 §:n 1 kohdassa on säädetty alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomasta valmistuksesta, sovelletaan myös toimintaan, jossa jatkokäsitellään tai astioidaan muualla valmistettua väkiviinaa tai verottamatonta alkoholijuomaa.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto katsoo, että 1 momentin alkoholijuoman ja väkiviinan määritelmät eivät ole tarpeen rikoslaisissa, koska ne on löytyvät alkoholilaisista. 2 momentin määritelmä on kuitenkin syytä säätää.

5 § *Oikeushenkilön rangaistusvastuu*

Tämän luvun 1-2 §:ssä mainittuun rikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Helsingin käräjäoikeus, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Keskusrikospoliisi pitävät tarpeellisenä uudistuksena yhteisöosakon tuomitsemisen mahdollisuutta alkoholirikoksessa ja törkeässä alkoholirikoksessa.

Palvelualojen ammattiliitto ry:n mielestä oikeushenkilön rangaistusvastuu johtaa käytännön anniskeluvastuussa olevien työntekijöiden osalta oikeaan lopputulokseen, koska oikeushenkilöllä ei ole oikeutta saada rikoksentehtyjältä korvausta maksamastaan yhteisöosakosta. Yhteisösakko korostaa oikealla tavalla omistajan vastuuta liiketoiminnasta ja ottaa huomioon työntekijän alisteisen aseman. Sen sijaan ei ole hyväksyttävää, että työnantajayhteisöä ei voida tuomita yhteisösakkoon lievistä alkoholirikoksista, kun taas työntekijä joutuisi maksamaan sakkoja tai tuomittaisiin vankeusrangaistukseen lievistä anniskelu- tai vähittäismyyntirikkomuksesta. Ensimmäinen vastuu kaikista alkoholirikoksista tulisi aina olla työnantajayhteisöllä.

3. Alkoholilain muuttaminen, yksityiskohtaiset lausunnot

3.1. Hallussapito ja kuljetus

34 § *Hallussapito ja kuljetus*

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa eikä kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettua tai maahantuotua. Alkoholijuomaa ei myöskään saa pitää hallussa tai kuljettaa myyntitarkoituksessa, jos myyntiin ei ole tämän lain nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto katsoo, että pykälän 2 momenttia, jossa säädetään alkoholijuoman hallussapitoa tai kuljettamista koskevista ikärajoista, tulisi muuttaa seuraavasti: ”*Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussaan eikä kuljettaa henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta.*” Keinotekoinen 20 vuoden raja sekä erottelu väkevään ja miettoon alkoholijuomaan tulisi poistaa.

3.2. Ohjaus, valvonta ja seuraamukset (8 luku)

50 a § *Rangaistussäännökset*

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä alkoholirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1 – 3 §:ssä.

Markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 §:n 2 momentissa.

Rangaistus tässä laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan

- 1) nauttii alkoholijuomaa vastoin 58 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa säädettyä alkoholijuoman nauttimiskieltoa,
- 2) jättää noudattamatta poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla yleisen järjestyksen turvaamiseksi antamaa kieltoa alkoholijuoman nauttimisesta julkisella paikalla,
- 3) sallii 58 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitetun paikan omistajana tai henkilökuntaan kuuluvana taikka tilaisuuden järjestäjänä tai järjestysmiehenä alkoholijuoman nauttimisen kyseisessä säännöksessä mainitussa paikassa tai tilaisuudessa,
- 4) pitää hallussaan alle kahdeksantoista vuotiaana laillisesti valmistettua ja maahantuotua alkoholijuomaa tai kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä laillisesti valmistettua ja maahantuotua väkevää alkoholijuomaa alkoholilain 34 §:n 2 momentin vastaisesti,
- 5) tarjoaa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholijuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana,

- 6) valmistaa, myy, välittää, luovuttaa tai tuo maahan taikka sitä yrittää alkoholiuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan välineen, laitteen, tarvikkeen, aineen tai valmisteen siinä tarkoituksessa, että sitä tulnaisiin käytämään alkoholiuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,
- 7) pitää hallussaan alkoholiuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan laitteen tai välineen sellaisissa olosuhteissa, että on perusteltua aihetta otaksua sitä käytettävän alkoholiuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,
- 8) mainostaa tai markkinoi alkoholiuoman valmistukseen tai väkiviinan valmistukseen soveliaista välinettä, laitetta, tarviketta, ainetta tai valmistetta houkutellessaan alkoholiuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, alkoholirikkomuksesta sakkoon.

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) rikkoo 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 momentin, 14 §:n 2 momentin, 17 §:n 3 momentin, 21 §:n 4 momentin, 27 §:n 3 momentin, 29 §:n 2 momentin ja 30 §:n 2 momentin nojalla annetun luvan ehtoa tai rajoitusta,
- 2) toimii ilman 5 §:n 3 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 4 momentissa, 21 §:n 3 momentissa tai 35 §:n 1 momentissa säädettyä viranomaisen hyväksyntää tai vastoin viranomaisen mainitun säännöksen nojalla antamaa määräystä,
- 3) laiminlyö antaa 11 §:ssä tai 59 §:ssä säädetyn taikka 57 §:n nojalla annettavalla asetuksella säädettyä ilmoituksen,
- 4) toimii vastoin 3 §:n 3 momentin, 13 §:n 3 momentin, 19 §:n, 26 §:n tai 32 §:n 1 momentin nojalla annetun asetuksen säännöstä tai sen nojalla annettua määräystä,
- 5) rikkoo 16 §:n 2 momentissa tai 24 §:n 2 momentissa säädetyn kiellon taikka
- 6) anniskeluluvan haltijana, anniskelupaikan vastaavana hoitajana tai tämän sijaisena rikkoo 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestystä koskevia velvoitteita.

Rikesakosta seuraamuksena 4 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitusta alkoholirikkomuksesta säädetään rikoslain 2 a luvun 9 §:n 4 momentissa ja mainitun 9 §:n nojalla annetulla asetuksella.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että työryhmä lienee pyrkinyt tyhjentävästi määrittelemään mikä on rangaistavaa. Tavoite edistää oikeudenmukaisuuden vaatimusta, mutta säännös on kyllä ehdotetussa muodossa kovin vaikeasti luettava.

1 momentti

Käräjäoikeustuomarit ry katsoo, että 1 momentin sanamuodon johdosta voi esittää kysymyksen, voiko henkilö syyllistyä muuhun alkoholirikokseen kuin vastoin alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehtyyn alkoholirikokseen.

4 momentti 1 kohta

Suomen kuntaliitto pitävät tärkeänä, että rangaistussäännökset, jotka koskevat alkoholiuoman nauttimista julkisella paikalla alkoholilain vastaisesti, eivät ole päällekkäisiä tai ristiriidassa järjestyslain vastaavien säännösten kanssa.

Kotkan käräjäoikeus katsoo, että järjestyslain rangaistussäännös olisi voitu ulottaa koskemaan myös taajaman ulkopuolisia alueita, koska kyseessä on yleiseen järjestykseen ja yleiseen moraaliin kohdistuva rikkomus.

A-klinikkasäätiö katsoo, että juopumuksen rankaiseminen julkisella paikalla keskittyy paljon samoihin henkilöihin, jotka ovat usein päihdeongelmaisia, moniongelmaisia ja asunnottomia. On varsin todennäköistä, että ehdotettu uusikin rangaistuskäytäntö painottuu vahvasti yhteiskuntamme huono-osaisiin, aiheuttaen heille uudenlaista taloudellista ahdinkoa ja syrjäytymistä - hyvistä tarkoituksista huolimatta. Tästä syystä säätiö ei voi olla kannattamassa ehdotettuja lakimuutoksia.

4 momentti 4 kohta

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto ei näe tarpeellisena säätää rangaistaviksi alkoholiuoman hallussapitoa alle 18-vuotiaana tai väkevän alkoholiuoman hallussapitoa alle 20-vuotiaana, vaikka alaikäisiltä alkoholin hallussapito edelleenkin olisi alkoholilain perusteella

kiellettyä. Riittävänä seuraamuksena olisi alkoholijuoman ottaminen pois alaikäiseltä ja sen hävittäminen sekä mahdolliset sosiaaliviranomaisten toimenpiteet juopuneen nuoren osalta. Ehdotettu 4-kohta tulisi poistaa.

4 momentti 5 kohta

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto 5- kohtaa tulisi muuttaa niin, että alkoholi-juoman tai väkiviinan tarjoaminen tietyn ikäiselle lapselle, esimerkiksi alle 15-vuotiaille, olisi ehdottomasti kielletty ja tätä vanhemmalle, mutta alle 18-vuotiaille tarjoaminen olisi kiellettyä rangaistuksen uhalla nyt esitetyllä tavalla. Lähtökohtaisesti alkoholin tarjoamista alle 15 vuotiaalle ei voida missään olosuhteissa pitää hyväksyttävänä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus katsoo, että pahoinpitelysäännökset eivät yksin riitä lasten ja nuorten terveyden suojeluun alkoholilta. Se pitää tärkeänä, että perusteluissa 5-kohdan osalta myös mainittaisiin, mitä lapsen juopumisella mahdollisesti tarkoitetaan. Perustellumpaa olisi puhua havaittavasta alkoholin vaikutuksen alaisena olemisesta, joka ilmenee ajallisesti aikaisemmin kuin varsinaiset juopumuksen merkit.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää työryhmän ehdotusta puolustettavana, mutta huomauttaa, että melko tulkinnanvaraisen 5-kohdan soveltaminen rangaistusmääräysmenettelyssä ei tulle olemaan ongelmatonta.

Terveyden edistämisen keskus toteaa, että vanhempien, muiden kasvattajien ja myös asiantuntijoiden on ollut vaikea löytää ikärajaa, jolloin alkoholia voi tarjota alaikäiselle. Kasvatuksesta näkökulmasta lainsäädännöllä näitä tilanteita ei voida aina ratkaista eikä myöskään valvoa. Lainsäädännön on kuitenkin toimittava sosiaalisen normin luojana ja signaalina. Tästä syystä keskus pitää hyvänä, että lainsäädäntöä tältä osin tarkennettaisiin ehdotetulla tavalla.

4 momentti 6 ja 7 kohdat

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto katsoo, että ehdotettujen 4 momentin 6- ja 7-kohtien osalta tutkinnan esteeksi muodostunee se, että kotietsintää laittomien laitteiden löytämiseksi ei voida suorittaa, koska rangaistuksena on ainoastaan sakkoa, mikä sinällään on oikeassa suhteessa näiden tekojen oikeudenvastaisuuteen.

4 momentti 8 kohta

A-klinikkasäätiö katsoo, että 8 kohdassa mainitun teon enimmäisrangaistuksen alentaminen nykyisestä yhdestä vuodesta vankeutta sakkoon, ei olisi sopusoinnussa yleisten alkoholipoliittisten lähtökohtien kanssa.

5 momentti

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus toteaa, että alkoholirikkomuksina tulisivat ehdotuksen mukaan rangaistaviksi luvanhaltijan (myyjän) vähäisempiä rikkomuksia, jotka voivat kohdistua esimerkiksi luvan ehtoihin tai toiminnalle asetettuihin rajoituksiin. Rikoslain ja alkoholilain rangaistussäännökset tukisivat esitetyssä muodossaan hyvin hallintoviranomaisten ja poliisin toteuttamaa luvanvaraisen elinkeinon valvontaa.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto katsoo, että kriminaalipoliittisesti tulisi mieluummin rajoittaa rangaistavaksi säädettyjä menettelyjä kuin laajentaa niitä tekoihin, joihin voidaan kohdistaa myös riittäviä hallinnollisia sanktioita. Ehdotetun 5 momentin tekoja ei tulisi säätää rangaistaviksi alkoholirikkomuksina, vaan riittävänä sanktiona voitaisiin pitää esi-

merkiksi anniskeluluvan epäämistä tai muuta hallinnollista toimenpidettä. Anniskeluluvan haltijalla on valvontavelvollisuus myös sen lukuun työskentelevien henkilöiden toimista ja tämän velvollisuuden laiminlyönnistä seuraava hallinnollinen sanktio, esimerkiksi määrälläinen luvan menettäminen, olisi riittävä seuraamus. Yksittäisen työntekijän saamalla vähäisellä sakkorangaistuksella ei ole merkitystä teon toistumisen kannalta.

6 momentti

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että alle 18-vuotiaiden osalta on tarkoituksenmukaista määrätä rangaistus rangaistummääräysmenettelyssä hallussapito koskevien ikärajojen rikkomisesta ja samalla voidaan määrätä myös menettämisseuraamus.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi harkita vielä mahdollisuutta soveltaa rikesakkomenettelyä myös nuorten alkoholijuomien hallussapitoa koskeviin rikkomuksiin. Usein samassa tilaisuudessa on paikalla sekä täysi-ikäisiä että alaikäisiä, joilla on yhdessä hankittuja juomia. Nuorten erilainen kohtelu alkoholin nauttimisrikkomusten osalta saattaa aiheuttaa näyttöongelmia eikä se ole rikosoikeudellisten periaatteiden mukainen. Alkoholijuomien valtiolle menettämisen turvaaminen tulee järjestää muuten kuin jättämällä nuoret rikesakkomenettelyn ulkopuolelle.

A-klinikkasäätiö ei pidä perusteltuna määrätä aikuisille ja alaikäisille alkoholin nauttimiskieltojen rikkomisesta eri seuraamuksia. Nuorelle määrätty (päivä)sakko voidaan muuntaa vankeudeksi, jolloin nuorten suojeluintressi muuttuukin alaikäisen ja nuoren syrjäytymistä edistävaksi toiminnaksi.

Käräjäoikeustuomarit ry katsoo, että 6 momenttia tulisi muuttaa niin, että rikesakosta seuraamuksena säädettäisiin nyt ehdotetusta poiketen rikoslain 2 a luvun 9 §:n 3 momentissa.

50 b § Menettämisseuraamus

Menettämisseuraamuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta, jos henkilö on syyllistynyt tämän lain vastaiseen tekkoon, josta hänelle määrätään seuraamukseksi rikesakko.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että koska laissa ei muualla ole vastaavia menettämisseuraamussäännöksiä, ja koska kyse on menettelyyn liittyvästä säännöksestä, tulisi tämä pykälä joko kokonaan poistaa tarpeettomana tai sijoittaa rikesakkomenettelystä annettuun lakiin.

50 c § Henkilöntarkastus

Jos todennäköisin syin epäillään, että joku on syyllistynyt 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun rikkomukseen, voidaan hallussa pidetyn alkoholijuoman löytämiseksi toimittaa pakkokeinolain (450/1987) 5 luvussa tarkoitettu henkilöntarkastus. Henkilöntarkastuksessa noudatetaan, mitä niiden toimittamisesta säädetään pakkokeinolaissa.

Suomen kuntaliitto pitää tärkeänä, että poliisi voi puuttua erityisesti nuorten alaikäisten alkoholijuomien hallussapitoon.

Helsingin käräjäoikeuden mielestä voidaan kysyä, onko näin laaja pakkokeino tarpeellinen, jos kysymys on esimerkiksi yhden keskiolutpullon oikeudettomasta hallussapidosta.

Käräjäoikeustuomarit ry pitäisi lakiteknisesti parempana sitä, että kaikista henkilöntarkastuksen edellytyksistä säädettäisiin pakkokeinolain 5 luvussa. Lisäksi nyt ehdotetussa alkoholilain

50 c §:ssä henkilöntarkastuksen edellytykset on säädetty tiukemmiksi kuin pakkokeinolain 5 luvun 10 §:ssä. Perustetta edellytysten erilaiselle sääntelylle on vaikea ymmärtää.

Lappeenrannan kihlakunnan syyttäjänvirasto ei pidä henkilöntarkastusta perusteltuna, koska katsoo, ettei rikoksia, joista epäillyille se suoritettaisiin, tulisi lainkaan säätää rangaistaviksi.

57 § *Kojeiden tai niiden osien maahantuonti, valmistus ja kauppa*

Alkoholijuoman ja väkiviinan luvattoman valmistuksen estämiseksi voidaan asetuksella säätää, että tällaiseen valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta tai kauppaa harjoittava on velvollinen tekemään tuotevalvontakeskukselle ilmoituksen tästä toiminnastaan ja pitämään siitä kirjaa.

- ei kommentteja.

58 § *Nauttimiskiellot*

Edellä 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitettussa paikassa tai kulkuneuvossa ei paikan omistaja tai henkilökuntaan kuuluva taikka tilaisuuden järjestäjä tai järjestysmies saa sallia alkoholijuoman nauttimista tai luvatta tarjota alkoholijuomaa

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos näkee ongelman alkoholilain 58 §:n 3 momentin ja kokoontumislain välillä. Tilanne on ristiriitainen, kun yleisötilaisuudessa saa (kokoontumislain mukaan) pitää hallussaan alkoholijuomia ellei sitä ole erikseen kielletty, mutta alkoholilain 58 §:n 3 momentin perusteella alkoholin nauttiminen on aina kielletty. Järjestäjän tai poliisin tiettyä tilaisuutta varten antamaa alkoholin hallussapitokieltoa rikkova syyllistyy kokoontumislain 26 §:n mukaiseen kokoontumisrikkomukseen ja hänelle määrätään sakkorangaistus.

60 § *Alkoholijuoman ja väkiviinan poisottaminen ja hävittäminen*

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todistettavasti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioineen tai päällyksineen, raaka-aineen, välineen tai tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

Poliisi voi järjestyksen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi ottaa pois henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tai sanotunlaista alkoholipitoista ainetta julkisella paikalla tämän lain tai muun lain taikka niiden nojalla annetun säännöksen tai kiellon tai määräyksen vastaisesti. Poliisi voi ottaa pois henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman myös, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tämän lain vastaisesti ja hänelle määrätään tästä teosta rikesakko. Poliisi voi tarvittaessa hävityttää tällaiset juomat todisteellisesti asetuksella säädetyn edellytyksin.

Jos alkoholijuomaa on nautittu vastoin 58 §:n 1 momentissa mainittua kieltoa, pykälässä tarkoitettun huoneiston, liikkeen tai muun paikan omistajalla tai henkilökuntaan kuuluvalla, tilaisuuden toimeenpanijalla ja järjestysmiehellä sekä yleisön käytettävänä olevan kulkuneuvon päälliköllä, kuljettajalla ja junassa junailijalla on oikeus ottaa kiellon rikkoneelta pois avatussa astiassa oleva alkoholijuoma astioineen ja hävittää se todisteellisesti.

Jos juopuneelta häntä kiinni otettaessa tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, saa sen ottaa häneltä pois sekä asetuksella säädetyn edellytyksin ja tavoin pitää viranomaisen hallussa ja hävittää. Jos vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön otettavalla tai siellä hoidettavana olevalla tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, saa laitoksen henkilökuntaan kuuluva ottaa sen häneltä pois ja todisteellisesti hävittää.

SM/Poliisiosasto pitää ongelmallisena 2 momentin sisältämää alkoholin poisottamiseen ja hävittämiseen liittyvää kysymystä. Kyseisen säännöksen ja voimassa olevan alkoholiasetuksen perusteella toimenpide voidaan kohdistaa vain avatussa tai avonaisessa astiassa olevaan alkoholijuomaan tai alkoholipitoiseen aineeseen.. Säännös ei nykyisessä muodossaan vastaa tarkoitustaan, koska henkilölle jää avonaisten pakkausten poisottamisen jälkeen mahdollisesti

suljettuja juomapakkauksia, jotka avataan poliisin poistuttua paikalta. Tämän vuoksi alkoholin hävittämiskysymystä tulisi vielä pohtia. Kyseisen pykälän 4 momentin sääntö sen sijaan on tarkoituksenmukainen. Mahdollinen avaamaton pakkaus voidaan antaa hänelle myöhemmin takaisin.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos toteaa, että järjestäjän tai poliisin kokoontumislain nojalla tiettyä tilaisuutta varten antamaa alkoholin hallussapitokieltoa rikkova syyllistyy kokoontumislain 26 §:n mukaiseen kokoontumisrikkomukseen ja hänelle määrätään sakkorangaistus. Ongelmana on se, että kokoontumislaisissa ei ole alkoholin hävittämispäätöstä. Nyt jää epäselväksi, mitä tällöin tehdään poliisin haltuun ottamalle alkoholille, ellei siihen voida soveltaa alkoholilain 60 §:ää. Jos on tarkoitus, että 60 §:ää voidaan tällöinkin soveltaa, tulisi se ilmaista laissa selkeästi.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että ehdotus avatussa asiassa olevan alkoholijuoman poistamisesta rikesakon määräämisen yhteydessä on sinänsä kannatettava. Ehdotettu 60 § on laajempi kuin vastaava säännös vuoden 1968 alkoholilain 96 §:ssä. Mikäli poisottamisesta pidetään perusoikeuksien kannalta ongelmallisena, ainakin menettely on tarkkarajaisesti säännelty. Kärjäoikeus näkee kuitenkin mahdollisen ristiriidan 50 b §:n ja 60 §:n välillä. Ellei henkilöntarkastusta rikesakkoasiassa voida toimittaa, miten alkoholijuoman poisottaminen on mahdollista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus katsoo, että rikesakkomenettely tai siihen liitetty taikka itsenäinen poliisimiehen oikeus ottaa pois (vähäinen) määrä laittomasti hallussa ollutta alkoholijuomaa on tehokkain keino puuttua alaikäisten lisääntyneeseen alkoholinkäyttöön. Ehdotus koskee vain avatussa asiassa olevaa alkoholijuomaa, kun järjestyslaissa tällainen oikeus rikesakkomenettelyn yhteydessä koskee kaikkea mukana ollutta alkoholijuomaa. Eduskunnan lainsäädäntövaltaa ei siten ole rajoitettu tässä suhteessa. Näin ollen ei liene estettä säätää menettämisseuraamuksesta alaikäistenkään osalta. Alkoholilain ja järjestyslain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen tulisi olla yhtenevät tältä osin, eikä kohtelun eroavaisuutta tulisi ainakaan perustella omaisuudensuojaa koskevin näkökohdin.

A-klinikkasäätiö huomauttaa, että pykälän 4 momentti poikkeaa monelta osin päihdehuoltolaisissa omaksutusta linjasta. Päihdehuoltolain mukaan päihteen poisottamisesta päättää toimintayksikön johtaja ja se koskee vain tahdosta riippumattomaan hoitoon määrättyjä. Päihdehuoltolaki ei anna valtuutta päihteen hävittämiseen. Myös vankiloita koskevat omat säännöksensä. Päihdehuoltolain säännökset tulisi saattaa kaikilta osin ajan tasalle, jolloin mainittu säännös alkoholilaisissa olisi tarpeeton.

60 a § Tuntematon tai poissaoleva omistaja tai haltija

Jos takavarikoidun omaisuuden omistaja tai haltija on tuntematon tai hänellä ei ole tunnettua olinpaikkaa Suomessa, hänet haastetaan julkisella haasteella saapumaan tuomioistuimen määrääpäivänä, jota ei saa asettaa aikaisemmaksi kuin seitsemänneksi päiväksi haasteen julkaisemisesta. Haaste on pantava tuomioistuimen kansliaan yleisesti nähtäville.

Jollei takavarikoidun omaisuuden laillisesti haastettu omistaja tai haltija saavu vastaamaan asiassa eikä näytä laillista estettä, vaatimus omaisuuden menettämisestä ratkaistaan hänen poissaolostaan huolimatta.

- ei kommentteja.

Liite 1 Annetut lausunnot alkoholirikoksia koskevista uudistusehdotuksista

Sosiaali- ja terveysministeriö
Sisäasiainministeriö
Valtiovarainministeriö
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Lappeenrannan kihlakunnanviraston syyttäjäosasto
Helsingin hovioikeus
Kouvolan hovioikeus
Helsingin käräjäoikeus
Turun käräjäoikeus
Kotkan käräjäoikeus
Helsingin hallinto-oikeus
Keskusrikospoliisi
Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
Tullihallitus
Rajavartiolaitos
Etelä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto
Länsi-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto
Itä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto
Lapin lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto ry
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
Elintarviketeollisuusliitto ry
Suomen Panimo- ja Virvoitusjuomateollisuus ry
Kuntaliitto
Suomen asianajajaliitto
Käräjäoikeustuomarit ry
Suomen poliisijärjestöjen liitto ry
Terveyden edistämisen keskus ry
A-klinikkasäätiö
Päivittäistavarakauppa ry
Viestinnän keskusliitto